

Шепель О.С.

*асистент кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9200-9925>*

Shepel Oleksandra

*Assistant of the Department
of World Economy and International Economic Relations
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ЕФЕКТИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ

Анотація. Збільшення обсягів міграційних процесів в XXI столітті ознаменувалось макроекономічними наслідками, відчутними для приймаючих країн та країн походження трудових мігрантів. Традиційно, трудовими мігрантами є економічно активне населення, проте на практиці особи похилого віку також формують частину ринків праці приймаючих країн. Це можуть бути мігранти, які прибули в країну багато років тому, і продовжують працювати, не скориставшись можливістю виходу на пенсію за віком, або особи, які прибули в країну вже будучи представниками похилого віку. Незважаючи на категорію таких працівників, вони є більш вразливими та потребують додаткового соціального захисту з боку держави. Більш того, більшість трудових мігрантів похилого віку мають проблеми з офіційним працевлаштуванням, що є прогалиною міграційної політики щодо таких осіб. В цій статті досліджено структуру та динаміку трудових міграційних процесів осіб похилого віку, виявлено закономірності міграційної політики приймаючих держав та визначено основні макроекономічні ефекти для приймаючих країн від таких працівників.

Ключові слова: трудові мігранти, міжнародна міграція, міграція, міграційна політика, ринок праці, робоча сила, грошові перекази, ейджизм, макроекономіка, зайнятість, управління персоналом, продуктивність.

Вступ та постановка проблеми. Світовий ринок праці та трудова міграція охоплюють категорію економічно активного населення, ігноруючи трудових мігрантів похилого віку, які становлять незначну частку працюючих осіб. Трудова міграція осіб похилого віку становить складну та актуальну проблему, яка вимагає уваги як з боку науковців, так і з боку політиків та суспільства загалом. Люди похилого віку, які працевлаштовані в приймаючих країнах, є вразливою категорією населення, яка потребує більшого соціального захисту з боку держави, зважаючи на факт того, що міграційна політика приймаючих країн зазвичай не передбачає сприяння працевлаштуванню осіб похилого віку. Дана тематика є частково висвітленою з боку науковців та потребує додаткових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням трудових мігрантів похилого віку присвячені роботи наступних науковців, таких як: Г. Абел, М. Азіс, Дж. Азос, Дж. Лі [15], Д. Хаам, М. Хванг, Дж. Літл, Д. Планде, Дж. Раймен [9], А. Віснівські, А. Роджерс, П. Дваєр, Г. Кулу, Н. Мілевські [10], Д. Пападімітріу. Вітчизняні науковці, які займаються вивченням трудової міграції осіб похилого віку є Е. Лібанова, М. Бачинська, Н. Резнікова [1; 2], Р. Заблоцька [3], В. Герасименко, В. Чорна, О. Пищуліна, Т. Бондар, А. Сгорив [11].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Соціально-економічні ефекти між-

народної трудової міграції впливають з діяльності економічно-активного населення, тож до уваги не береться праця осіб похилого віку, які продовжують працювати в приймаючих країнах. Більшість робіт зосередження на вивченні соціального захисту осіб похилого віку, тож дослідження макроекономічних ефектів, які чинять трудові мігранти похилого віку, є важливим та актуальним.

Мета статті: дослідити динаміку та особливості трудових відносин мігрантів похилого віку в приймаючих країнах та виявити макроекономічний вплив від міграції осіб похилого віку.

Результати дослідження. У світі тривають стійкі зміни у віковій структурі населення, спричинені збільшенням тривалості життя та зниженням рівня народжуваності. Люди живуть довше, і як частка, так і кількість літніх людей у загальній чисельності населення стрімко зростає. У 2020 році в усьому світі налічувалося 727 мільйонів людей віком 65 років і старше. За прогнозами, протягом наступних трьох десятиліть кількість людей похилого віку збільшиться більш ніж удвічі, сягнувши понад 1,5 мільярда до 2050 році. ООН прогнозує, що частка світового населення віком 65 років і старше зросте з 9,3 % у 2020 році до 16 % до 2050 року.

У багатьох країнах частка людей похилого віку зростає до безпрецедентного рівня. Частка людей похилого віку, яка припадає на кожного працездатного громадянина, є вищою у менш розвину-

тих країнах, ніж у більш розвинутих регіонах, і, за прогнозами, буде подальше зниження в останніх до 2050 року. На противагу цьому, прогнозується, частка людей похилого віку, яка припадає на кожного працездатного громадянина в ЄС подвоїться до 2050 року. Проблема старіння є особливо гострою в Європі та Японії та меншою мірою в США, де показники народжуваності та імміграція є вищими. Через низький рівень народжуваності в більшості розвинутих регіонів чиста міграція стала головним фактором зростання населення в цих країн [4].

Для багатьох країн однією з проблем, пов'язаних із старінням суспільства в цілому, є зростаюча міграція літніх людей. За оцінками, до 2050 року майже кожен п'ятий американець похилого віку (19%) матиме місце народження за межами країни. У 2017 році світовий відсоток міжнародних мігрантів у віці 65 років і старше становив 30 млн (11,7% від загальної кількості). Частка міграції людей похилого віку вища в розвинутих регіонах (13%), ніж у країнах із середнім і низьким рівнем доходу (8%). За оцінками, кількість літніх мігрантів віком 65 років і старше зросла більш ніж на 11 млн у розвинутих регіонах у за останні 30 років, тоді як у регіонах, що розвиваються, згадана кількість зросла лише на мільйон. Це є результатом того факту, що мігранти, які живуть у південній півкулі, старіючи, як правило, повертаються до своїх країн походження [5–6].

Частка міжнародних мігрантів за віком різниться в загальній чисельності населення в різних країнах, регіонах і групах доходу. У країнах призначення з нижчим рівнем народжуваності мігранти можуть становити більшу частку дітей і підлітків, тоді як у багатьох країнах мігранти складають значну частку населення працездатного віку. У країнах призначення, де мігранти, як правило, залишаються до працездатного віку та виходять на пенсію, середній вік іммігрантів може бути вищим, ніж середній по країні, частково тому, що їхні діти не класифікуються як мігранти. Основними регіонами призна-

чення для мігрантів похилого віку є Північна Америка, Західна Європа, Австралія та Нова Зеландія, де вони займаються переважно некваліфікованою або сезонною працею, а також надають послуги догляду за дітьми, хворими та літніми людьми [7] (Див. Рис. 1).

Подібно до смертності, народжуваності, шлюбу, розлучення та повторного шлюбу, вікові профілі як внутрішньої, так і міжнародної міграції виявляють надзвичайно стійкі закономірності, якщо виміряти їх як спрямовані рухи. Ми часто схильні думати про міграцію як про явище, яке в основному вражає молоде населення. Найпомітнішою закономірністю у вікових профілях міграційних потоків є висока концентрація міграції серед молоді. Рівень міграції також може бути високим серед дітей, починаючи з піку протягом першого року життя та знижуючись до найнижчої точки приблизно у віці від 12 до 16 років. Хоча це відносно рідко для міжнародної міграції, деякі внутрішні міграційні потоки всередині країни мають негативну динаміку на початку виходу на пенсію та позитивну – у похилому віці, пов'язані з міграцією, щоб жити ближче до дорослих дітей або шукати опіку [9].

Основні закономірності у вікових структурах міграції включають багато глибинних причин міграції, які також мають специфічні вікові моделі. Наприклад, міграція з метою отримання вищої освіти зосереджена у вікових групах молоді. Міграція, пов'язана з роботою, демонструє ширші вікові профілі молодих людей, які часто включають відносно високі показники маленьких дітей, які мігрують разом зі своїми батьками. Причини різних вікових профілів міграції можна інтерпретувати з точки зору життєвого шляху. Перспектива життєвого шляху пояснює, як низка змін індивідуального життєвого статусу, наприклад, від життя з батьками до самостійного життя, від безробітного до працевлаштованого, або життєвих подій, наприклад, завершення освіти, одруження, народження дітей, призводить до

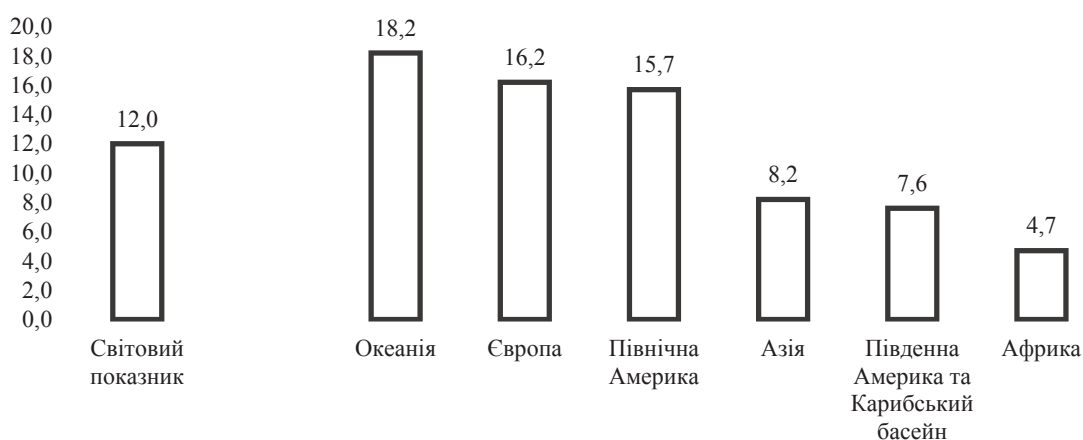

Рис. 1. Частка мігрантів віком від 65 років в міжнародних регіональних потоках в 2020 році, за регіонами, у %

Джерело: [8]

різних форм просторового руху. Крім того, міграція — це більше, ніж сукупність незалежних переміщень; сюди також входять ті, хто перебуває на утриманні інших, наприклад, діти, які мігрують з батьками, дружини (чоловіки) з чоловіками (дружинами), люди похилого віку з дітьми [10].

Якщо розглядати міграцію, як інвестицію в людський капітал, то особа розраховує теперішню дисконтовану вартість очікуваного потоку доходів протягом усього життя, тобто віддачу від її людського капіталу, як у країні походження, так і в країні-реципієнті, і мігрує лише в тому випадку, якщо прибуток «за вирахуванням витрат на міграцію» вище в пункті призначення. Відповідно, довічна вартість прибутків від цієї інвестиції тим більша, чим молодша людина, і чим ширший часовий горизонт, за який можна отримати ці прибутки. Таким чином, літні люди, як правило, менше мігрують не лише тому, що витрати на міграцію є вищими у старшому віці, включаючи психологічні витрати розлуки з родиною та друзями, більший соціальний капітал та більший людський капітал, пов'язаний з походженням чи місцем роботи, а й тому, що виграш у плані очікуваного прибутку менший.

Трудова міграція похилого віку має свої особливості, виклики та можливості, як для мігрантів, так і для країн-реципієнтів. З одного боку, вона може сприяти підвищенню доходів, соціальному захисту, культурному обміну та інтеграції мігрантів, а також зменшенню дефіциту робочої сили, поповненню бюджету, розвитку гуманітарної співпраці та демографічному оновленню країн-реципієнтів [11]. З іншого боку, вона може призводити до порушення прав, дискримінації, експлуатації, соціальної ізоляції, погіршення здоров'я, втрати зв'язку з родиною та країною походження мігрантів, а також до конкуренції, напруження, конфліктів, незадоволення, дезінтеграції та негативного впливу на фіскальну та соціальну політику країн-реципієнтів.

Потреби людей похилого віку під час надзвичайних ситуацій, конфліктів і гуманітарних криз, які часто призводять до хвиль біженців і вимушеного переміщення, частіше ігноруються. Наприклад, вони можуть мати проблеми з доступом до гума-

нітарної допомоги через проблеми з мобільністю. Крім того, іноді люди похилого віку залишаються позаду, тому що рідні та друзі не можуть їх підтримати. Є навіть докази того, що люди похилого віку можуть стати об'єктами насильницьких нападів у зонах конфлікту. Крім того, люди похилого віку страждають від більшого рівня психологічного стресу, загострення проблем зі здоров'ям та травм, коли вони переміщуються. Їхні підвищені потреби в підтримці та піклуванні рідко задовольняються.

Слід зазначити, що у всьому світі кількість літніх жінок-мігрантів перевищує кількість літніх чоловіків. Жінки становили 56 % усіх міжнародних мігрантів у віці 65 років і старше. За оцінками, частка жінок-мігрантів серед усіх літніх мігрантів у 2020 році була вищою в країнах з високим і середнім рівнем доходу, а саме 56 % порівняно з 52 % в країнах з низьким рівнем доходу. У середині 2020 року літні жінки-мігрантки становили 6,8 % всіх міжнародних мігрантів, а літні чоловіки-мігранти – 5,4 %. Вища частка жінок серед літніх мігрантів пояснюється тим фактом, що літні жінки-мігрантки, як правило, переживають старших чоловіків-мігрантів, подібно до тенденцій у загальному населенні [12].

Мігранти похилого віку, особливо жінки, відіграють важливу роль у забезпеченні неоплачуваного догляду за подружжям, онуками та іншими родичами, у тому числі з обмеженими можливостями. Крім того, зі змінами в сімейних структурах, пандеміями та зростанням міграції бабусі та дідусі стали центральними та незамінними для благополуччя сімей, особливо за відсутності державного догляду та інших соціальних послуг. При цьому, неформальна зайнятість у вигляді неоплачуваного догляду за членами сімей та домашньої роботи, також враховується на рівні з оплачуваною роботою та самозайнятістю [10] (Див. Рис. 2).

За даними МОП, серед трудових мігрантів похилого віку 28,9% мають вищу освіту, 38,4% – середню освіту, а 32,7% – низьку освіту. Однак, освітній рівень мігрантів похилого віку не завжди відповідає їхнім професійним навичкам та кваліфікації, оскільки вони часто займаються некваліфікованою

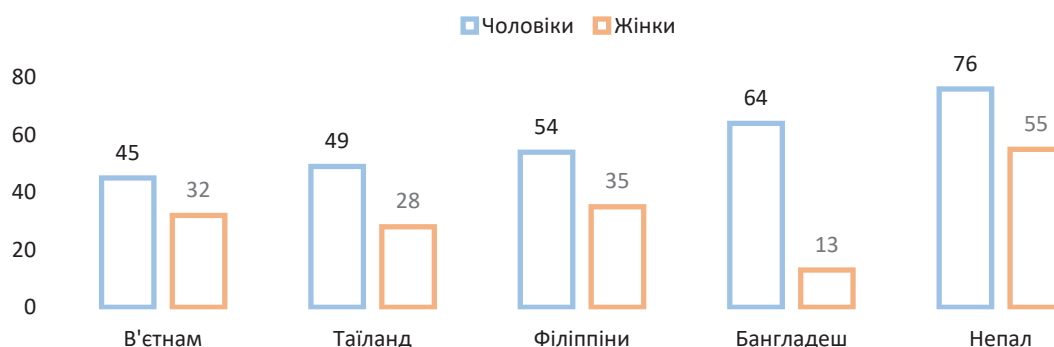

Рис. 2. Частка зайнятих мігрантів похилого віку в гендерному розрізі, у %

Джерело: [13]

або низькооплачуваною працею, яка не вимагає високого рівня освіти. Також слід враховувати, що освітній рівень мігрантів похилого віку може бути обмеженим через недостатність освітніх можливостей у країні походження, низьку якість освіти, відсутність визнання дипломів та сертифікатів, мовні бар'єри, дискримінацію тощо [14].

Люди похилого віку роблять значний внесок в економіку через участь у офіційній чи неформальній робочій силі (часто після досягнення пенсійного віку), сплату податків і споживання, а також передачу активів і ресурсів своїм сім'ям і громадам, а їх ширше утримання в робочій силі має потенціал для підвищення продуктивності праці. Сьогодні все більше людей похилого віку роблять внесок у підприємницьку екосистему, використовуючи нові технології, надаючи послуги через цифрові платформи, спільне використання автомобілів або житла та однорангове кредитування. У контексті відсутності годувальників, міграції, спалахів захворювань і конфліктів робота літніх людей може бути єдиним джерелом грошового або натурального доходу для підтримки сімей [15].

За даними МОП, серед трудових мігрантів похилого віку 76,4% працюють на повну ставку, 12,3% – на неповну ставку, 6,8% – самозайняті, а 4,5% – безробітні. Однак, статус праці мігрантів похилого віку може бути нестабільним, непевним, неформальним або нелегальним, оскільки вони часто залежать від сезонності, тимчасовості, попиту, ринкових умов, законодавства, контрактів, посередників тощо. Також слід враховувати, що статус праці мігрантів похилого віку може бути невидимим, прихованим, таким, що не піддається виміру або неповністю відображеним у статистиці, оскільки вони часто займаються невизнаною, неоплатною або добровільною працею, такою як догляд за родичами, домогосподарством, волонтерством тощо [14].

Багато людей похилого віку, як правило, беруть активну участь у громадському житті суспільства через волонтерство, управління громадськими установами та участь у громадських установах. Це може сприяти зміцненню соціального капіталу з точки зору сприяння співпраці та покращення взаємодії всередині та між групами на основі спільних цінностей, довіри та солідарності. Старші покоління також часто є важливими джерелами історичної пам'яті та мудрості, які охороняють культурні та соціальні традиції і рідкісні знання і навички, які можуть критично доповнити знання молодих людей.

Політика щодо біженців та міграції надає пріоритет припливу молодих людей, щоб задовольнити потреби ринку праці приймаючої країни та уникнути загострення демографічного старіння. Оскільки люди похилого віку сприймаються як тягар, а не як економічний актив, вони стикаються з додатковими перешкодами, коли намагаються в'їхати в нову країну або возз'єднатися зі своїми сім'ями. Насправді більшість країн використовують вік як один із критеріїв, на основі якого вони визначають, чи дозволяти мігрантам в'їзд до своєї країни. У результаті люди

похилого віку стикаються з додатковими бар'єрами, незалежно від їхніх навичок, рівня освіти та доходу. Крім того, політика возз'єднання сім'ї надає перевагу дітям і батькам, часто розлучаючи людей похилого віку зі своїми сім'ями на тривалий період часу. У деяких випадках люди похилого віку помирають, не встигаючи знову зустрітися зі своєю родиною та друзями. Також коли люди похилого віку переїжджають в іншу країну, вони часто втрачають свої права на пенсію та інші соціальні права. Мігранти, які поstarіли в іншій країні, частіше стикаються з соціальною ізоляцією, бідністю та погіршенням здоров'я, оскільки через свій статус мігранта чи біженця та старший вік вони мають більш обмежений доступ до соціального забезпечення та послуг, які ігнорують в основній політиці старіння та міграції [16].

Політика приймаючих країн щодо мігрантів різних вікових категорій є складною та різноманітною, яка відображає багатогранність та складність міграційної реальності. Вона вимагає балансування між національними інтересами, міжнародними нормами, гуманітарними цінностями та правами мігрантів.

Економічні ефекти для приймаючих країн від трудових мігрантів похилого віку можуть бути розглянуті з різних точок зору, таких як макроекономічна, мікроекономічна, фінансова, соціальна та інституційна. З макроекономічної точки зору, трудові мігранти похилого віку можуть впливати на такі показники, як ВВП, продуктивність, зайнятість, безробіття, заробітна плата, інфляція, баланс платежів, курс валюти тощо.

Трудові мігранти похилого віку можуть викликати конкуренцію за робочі місця, ресурси, житло, соціальні послуги, освіту тощо з місцевими працівниками, особливо у періоди економічної кризи, безробіття, бідності, нерівності тощо. Наприклад, у Франції та Італії багато мігрантів похилого віку працюють у секторі домашнього персоналу, де вони конкурують з місцевими жінками, які також шукають таку роботу. Також, трудові мігранти похилого віку можуть викликати напруження, конфлікти, незадоволення, дезінтеграцію, ксенофобію, расизм, насильство тощо з боку місцевого населення, яке може сприймати їх як загрозу, проблему, навантаження, паразитів тощо.

Трудові мігранти похилого віку можуть створювати додаткове навантаження на бюджет та соціальну сферу приймаючих країн, оскільки вони часто отримують менше доходів, платять менше податків, мають менше прав, гарантій, захисту, пенсій, страхування тощо. Наприклад, у США та Японії багато мігрантів похилого віку не мають доступу до охорони здоров'я, соціального захисту, громадянства, голосування тощо. Також, трудові мігранти похилого віку можуть мати негативний вплив на демографічну ситуацію приймаючих країн, оскільки вони збільшують частку літнього населення, яке потребує більше догляду, медичної допомоги, соціальних послуг тощо.

Трудові мігранти похилого віку можуть запо-внити вакансії на ринку праці, які не можуть або не

хочуть займати місцеві працівники, особливо у секторах, які потребують низької кваліфікації, високої фізичної напруги, сезонності або непопулярності. Наприклад, у США та Канаді багато мігрантів похилого віку працюють у сільському господарстві, будівництві, готельному бізнесі, прибиранні тощо. Таким чином, вони сприяють підтриманню продуктивності, конкурентоспроможності та рівноваги ринку праці у приймаючих країнах [4, 8].

Трудові мігранти похилого віку сплачують податки та соціальні внески до бюджету приймаючих країн, які можуть використовуватися для фінансування громадських послуг, соціального захисту, інфраструктури, освіти, охорони здоров'я тощо. Наприклад, у Німеччині трудові мігранти похилого віку сплачують близько 22 млрд євро податків та соціальних внесків на рік. Також, трудові мігранти похилого віку можуть збільшувати споживання та інвестиції у приймаючих країнах, що стимулює економічний зріст та створення нових робочих місць.

Трудові мігранти похилого віку можуть вносити свій вклад у розвиток гуманітарної співпраці між країнами походження та призначення, зокрема у сферах догляду, освіти, культури, миру, прав людини, екології тощо. Наприклад, у Великобританії багато мігрантів похилого віку працюють у секторі догляду, де вони надають допомогу та підтримку літнім, хворим, інвалідам, біженцям, безпритульним тощо. Також, трудові мігранти похилого віку можуть бути активними учасниками громадського життя, займатись волонтерством, благодійністю, менторством, обміном досвідом, знаннями та культурою з місцевим населенням.

Висновки. Трудова міграція осіб похилого віку може мати різні наслідки для економік приймаючих країн. Трудові мігранти похилого віку, які мають високу кваліфікацію, досвід, навички та знання, які відповідають потребам ринку праці та доповнюють місцевих працівників, несуть позитивні ефекти для приймаючих країн, підвищують продуктивність, інноваційність, конкурентоспроможність та структурну адаптацію економіки. Одних з позитивних аспектів є збільшення податкової бази, споживчого попиту, заощаджень, інвестицій та економічної активності за рахунок стабільної зайнятості, високої заробітної плати та низької залежності від соціальних пільг.

Однак, трудова міграція осіб похилого віку також може мати негативні ефекти для приймаючих країн, якщо вона не відповідає вищезазначеним умовам, а також якщо вона призводить до таких наслідків, як фіскальний тиск, дефіцит бюджету, зростання боргу та інфляції, що може погіршити макроекономічну стабільність та ефективність державних витрат.

Окрім того, трудові мігранти похилого віку впливають на демографічну структуру та склад населення приймаючих країн, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, вони можуть допомогти зменшити проблему старіння населення, збільшити частку економічно активного населення, підтримати рівень народжуваності та збагатити генетичний пул. З іншого боку, вони можуть спричинити перенаселення, конфлікт поколінь, зміну етнічного та релігійного складу, зниження якості життя та екологічні проблеми.

Список використаних джерел:

1. Панченко В., Резнікова Н., Карп В., Іващенко О. Міжнародна трудова міграція: історичні закономірності та парадокси впливу на соціально-економічний розвиток країн-реципієнтів грошових переказів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 1. С. 12–21.
2. Панченко В.Г., Резнікова Н.В., Карп В.С., Іващенко О.А. Вплив міжнародної міграції робочої сили на макроекономічне середовище країн-донорів трудових мігрантів: теоретичні аспекти. *Ефективна економіка*. 2024. № 1.
3. Заблоцька Р., Шепель О. Регулювання міжнародної міграції робочої сили в регіональних інтеграційних угодах. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. № 56. С. 52–55.
4. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Population Ageing 2020 Highlights: Living arrangements of older persons (ST/ESA/SER.A/451) – 2020.
5. Global Migration Data Analysis Centre. *Migration Data Portal*. 2017. URL: https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2017 (дата звернення: 31.01.2024).
6. Segal U.A. Globalization, migration, and ethnicity. *Public Health* – 2019.
7. Older persons and migration. Migration data portal. URL: <https://www.migrationdataportal.org/themes/older-persons-and-migration> (дата звернення: 01.02.2024).
8. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. International Migrant Stock – 2020.
9. Raymer, James and others. Modelling the age and sex profiles of net international migration. United Nations, Department of Economics and Social Affairs, Population Division, Technical Paper. 2023. Vol. 7.
10. Kulu, H and, N. Milewski. Family change and migration in the life course: An introduction. *Demographic Research*. 2007. Vol. 17, pp. 567–590.
11. Egorov A. (2018) Economic efficiency of international labor migration and ensuring decent working conditions of Ukrainian migrants in EU countries. *Global and national economic problems*. No. 23, pp. 395–401.
12. United Nations Department of Economic and Social Affairs (UN DESA) and HelpAge International 2020 Ageing, Older Persons, and the 2030 Agenda for Sustainable Development, UN DESA and HelpAge International, New York.

13. UNDP. Leave No One Behind: Ageing, Gender and the 2030 Agenda. Issue Brief. New York: UNDP. – 2016.
14. International Labor Organization. URL: <https://www.ilo.org>
15. Lee, J. Beyond Millennials: Valuing Older Adults' Participation in Innovation District. Washington, DC: Brookings Institution. 2017.
16. Ageism and migration. *Ageing Equal*. URL: <https://ageing-equal.org/ageism-and-migration/> (дата звернення: 31.01.2024).

References:

1. Panchenko V., Reznikova N., Karp V., Ivashchenko O. (2024) Mizhnarodna trudova mihratsiia: istorychni zakonmironosti ta paradoksy vplyvu na sotsialno-ekonomichnyi rozvytok krain-retsypientiv hroshovykh perekaziv [International labor migration: historical regularities and paradoxes of influence on socio-economic development of remittance recipient countries]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*. Vol. 1, pp. 12–21.
2. Panchenko V.H., Reznikova N.V., Karp V.S., Ivashchenko O.A. (2024) Vplyv mizhnarodnoi mihratsii robochoi syly na makroekonomichne seredovyshche krain-donoriv trudovykh mihrantiv: teoretychni aspekty [The impact of international labor migration on the macroeconomic environment of migrant labor donor countries: theoretical aspects]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*. Vol. 1.
3. Zablotska R., Shepel O. (2022) Rehuliuвання mizhnarodnoi mihratsii robochoi syly v rehionalnykh intehratsiynnykh uhodakh [The regulation of international labor migration in regional integration agreements]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University*. Vol. 56, pp. 52–55.
4. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2020). World Population Ageing 2020 Highlights: Living arrangements of older persons (ST/ESA/SER.A/451).
5. Global Migration Data Analysis Centre. *Migration Data Portal* (2017). Available at: https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2017 (accessed January 31, 2024).
6. Segal U.A. (2019) Globalization, migration, and ethnicity. *Public Health*.
7. Older persons and migration. Migration data portal. Available at: <https://www.migrationdataportal.org/themes/older-persons-and-migration> (accessed February 1, 2024).
8. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2020), International Migrant Stock.
9. Raymer, James and others (2023). Modelling the age and sex profiles of net international migration. United Nations, Department of Economics and Social Affairs, Population Division, Technical Paper No. UN DESA/POP/2023/TP/No.7.
10. Kulu, H and, N. Milewski (2007). Family change and migration in the life course: An introduction. *Demographic Research*, vol. 17, pp. 567–590.
11. Egorov A. (2018) Economic efficiency of international labor migration and ensuring decent working conditions of Ukrainian migrants in EU countries. *Global and national economic problems*. Vol. 23, pp. 395–401.
12. UN DESA and HelpAge International (2020) United Nations Department of Economic and Social Affairs (UN DESA) and HelpAge International 2020 Ageing, Older Persons, and the 2030 Agenda for Sustainable Development. New York: UN DESA and HelpAge International.
13. UNDP (2016). Leave No One Behind: Ageing, Gender and the 2030 Agenda. Issue Brief. New York: UNDP.
14. International Labor Organization. Available at: <https://www.ilo.org>.
15. Lee, J. (2017) Beyond Millennials: Valuing Older Adults' Participation in Innovation District. Washington, DC: Brookings Institution.
16. Ageism and migration. *Ageing Equal*. Available at: <https://ageing-equal.org/ageism-and-migration/> (accessed January 31, 2024).

MACROECONOMIC EFFECTS OF LABOR MIGRATION OF THE ELDERLY

Summary. The article examines the phenomenon of labor migration among the elderly, which is becoming increasingly relevant in the context of the growing migration processes in the modern world. In the 21st century, the increase in migration volumes has significant macroeconomic consequences for both host countries and the countries of origin of migrants. Traditionally, labor migrants are considered to be the economically active working-age population, but in many countries, elderly individuals also participate in the labor market and play an important role in the economic system of host states. Two categories of elderly workers are of particular interest. The first group consists of migrants who arrived in the host country many years ago and continue to work, despite having the option to retire due to age. The second group comprises individuals who arrive in old age with the intent to seek employment. Regardless of the category, these workers face increased vulnerability in the labor market, which necessitates enhanced state social support and protection. One of the key challenges for the majority of elderly labor migrants is the difficulty in securing official employment. This reveals gaps in the migration policies of receiving countries regarding this category of workers. Illegal or semi-legal employment negatively affects their social security and access to healthcare, further worsening their situation. The foundation of this study is the analysis of statistical data, theoretical concepts, and previous research in the fields of migration and labor economics. Given the growing number of elderly labor migrants, representatives of various scientific disciplines, such as sociology,

economics, and demography, are showing interest in this phenomenon, as it affects both economic indicators and the quality of life of migrants and the local population. The article thoroughly examines the structure and dynamics of labor migration processes among the elderly. The author identifies the main patterns of migration policy in host countries concerning this group of workers and analyze the macroeconomic consequences of their activity. In particular, the study investigates the positive and negative effects of elderly workers' migration on the economy of host countries, including its impact on the labor market, social systems and economic growth. The results of this study aim to maximize the positive macroeconomic effects of involving elderly labor migrants in the labor markets of host countries. This could include the development of more effective social protection policies, the improvement of employment conditions, and the creation of incentives for the official employment of this category of migrants, which would contribute to an overall improvement in their quality of life and their contribution to the economies of host countries.

Keywords: labor migrants, international migration, migration, migration policy, labor market, labor force, remittances, ageism, macroeconomics, employment, personnel management, productivity.